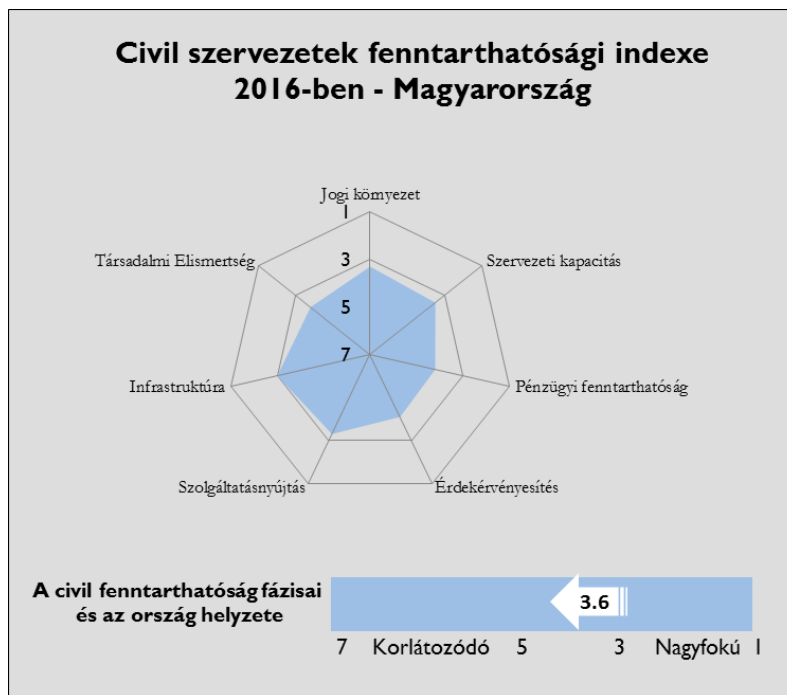
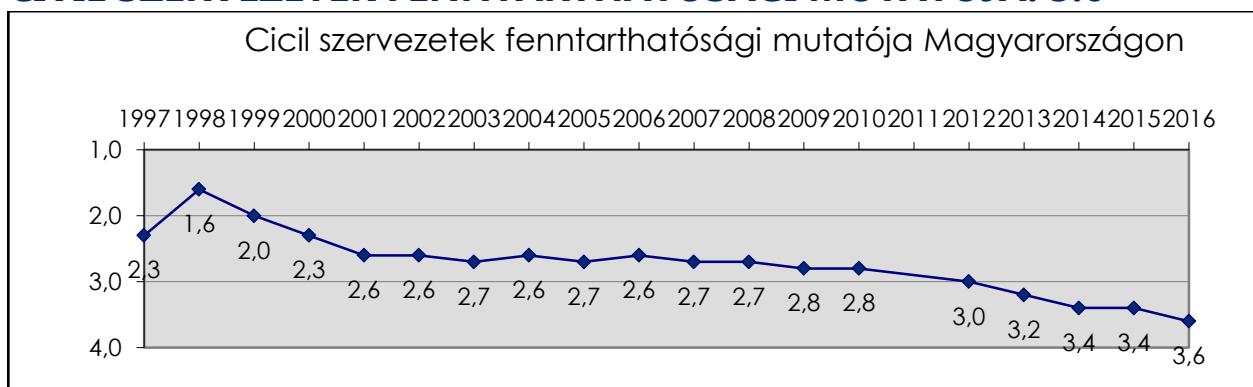

SZERVEZETEK FENNTARTHATÓSÁGI MUTATÓJA 2016-BEN – MAGYARORSZÁG

2017. június

CIVIL SZERVEZETEK FENNTARTHATÓSÁGI MUTATÓJA: 3.6

2016-ban a korrupció és a menekültválság uralta a közbeszédet Magyarországon.

Az év során a Nemzeti Bank által 2014-ben egyenként 50 milliárd forintos alaptőkével létrehozott öt alapítványt intenzív vizsgálatoknak vetették alá. Az eredetileg a gazdaságtan és ahhoz kapcsolódó témák oktatásának támogatásáért létrehozott alapítványok cégeket alapítottak, és ingatlanokat vásároltak. A Nemzeti Bankon belül és annak alapítványaiban is nepotizmusra, és a támogatások kétes felhasználására derített fényt a média.

Oknyomozó médiumok, mint az Atlatszo.hu, és civil szervezetek, mint a K-Monitor, folytatták monitorozó tevékenységüket az EU-s Strukturális Alapok felhasználását illetően, és szisztematikus felülrázást találtak az infrastrukturális projektekben, egyes esetekben akár a projekt teljes értékének 50 százalékát is elérő mértékben. Nagyobb pályázatokon szinte kizárólag kormányközeli cégek nyertek átláthatatlan értékelési szempontrendszer alapján. Ez megakadályozta a civil szervezetek hozzáférését a támogatásokhoz, melyek a korábbi években a szektor bevételeinek egyik fontos részét képezték. Habár az Európai Bizottság és az Európai Korrupcióellenes Iroda (OLAF) számos figyelmeztetést küldött, a magyar hatóságok ritkán vizsgálták ki az eseteket.

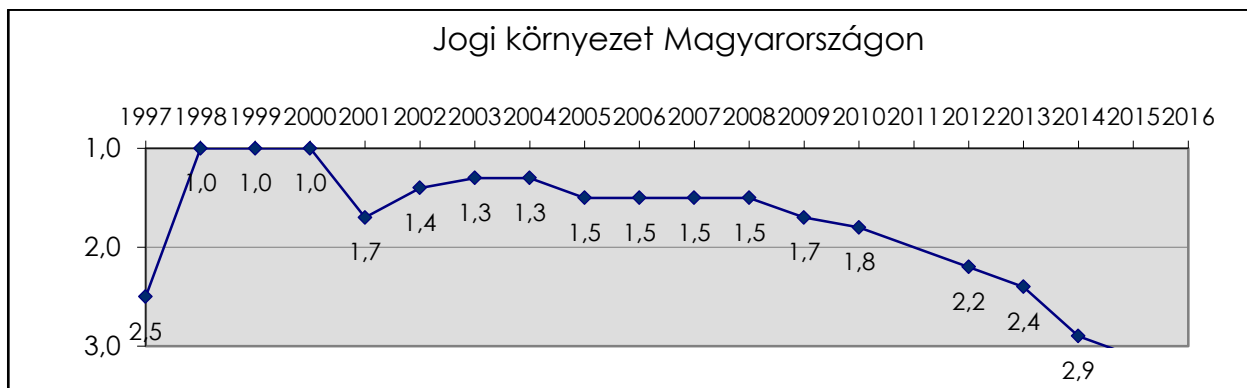
A korrupciós ügyeket beárnyékolta a migrációs válsággal kapcsolatos közbeszéd. Nagyon kevés bevándorló érkezett Magyarországra, miután 2015 szeptemberében lezárták a határokat. Azok közül, akik korábban léptek be az országba, sokan csupán áthaladtak az EU más országai felé menet, így elhagyták az országot, még mielőtt a menekültkérelmüket elbírálták volna. Ennek ellenére Magyarország folytatta „küzdelmét szuverenitásáért” népszavazást írva ki az EU által kezdeményezett menekült kvóta rendszer ellen. Egy alulról szerveződő kampány sikeresen győzte meg az emberek egy részét arról, hogy távol maradjanak a szavazástól, míg másokat arra vett rá, hogy érvénytelen szavazatot adjanak le (az igen és a nem választ egyaránt jelölve). Végül a szavazás érvénytelenül zárult, mivel a választásra jogosultak kevesebb, mint fele adta le voksát. A szavazatok 6 százaléka volt érvénytelen, amely szokatlanul magas arány.

Az életkörülmények romlanak az országban. Az Európai Bizottság és a Központi Statisztikai Hivatal felmérései szerint az ország lakosságának 40 százaléka él extrém szegénységben, vagy annak határán. Ez a jelenség hozzájárul a lakosságon eluralkodó általános reménytelenséghez és apátiához. A Pew Kutatóintézet által 2016 októberében publikált tanulmány szerint a magyarok 61 százaléka úgy érzi, a választások között nem tudja befolyásolni a kormányt, létrehozva „az egyetlen nemzetet, ahol a borúlátás egyértelműen elnyomja az optimizmust.”

Ebben a környezetben 2016-ban is folytatódtak a civil társadalmat érintő negatív folyamatok a fenntarthatóság minden dimenziójában tapasztalható hanyatlás révén. A források szűkülése csökkentette a szervezetek pénzügyi életképességét, miközben a kormány továbbra is támadja a független civil szervezeteket, tovább szűkítve ezzel a civilek mozgásterét. Az elmúlt években jelentős változások történtek több szektorban is, melyek közül különösen az oktatás centralizációja és államosítása, és a szociális ellátórendszer leépítése eredményezte a civil szervezetek által nyújtott szolgáltatások ellehetetlenülését. Mindeközben az érdekvédelem továbbra sem tud hatást elérni. Ezek a tényezők hátrányosan befolyásolták a szervezetek kapacitását és infrastruktúráját is.

A KSH legfrissebb adatai szerint mind a civil szervezetek, mind azok alkalmazottainak száma csökkent 2015-ben – immár harmadik éve folyamatosan –, míg a szektor bevétele kismértékben nőtt. Ugyanakkor a bevételek emelkedése inkább a nonprofit vállalkozásoknak volt köszönhető, semmint a hagyományos civil szervezeteknek. 2015-ben kicsit több mint 62 000 regisztrált civil szervezet működött. Az egyesületek körében a szabadidő (23 százalék), a sportok (19,5 százalék) és a kultúra (14 százalék) a legnépszerűbb tevékenységi területek. Az alapítványok esetében a vezető területek az oktatás (3 százalék), a szociális ellátás (16 százalék) és a kultúra (15 százalék).

JOGI KÖRNYEZET: 3.3

A jogi környezet nem támogatja a civil szervezetek munkáját és fejlődését. A szervezetek működését érintő 2016-os kedvezőtlen törvénykezési változások, és a fennálló jogszabályok alkalmazása egyaránt a szektort érintő általános jogi környezet romlását eredményezte.

Míg az alapvető szabályozás változatlan maradt, az új Civil Törvény, mely 2014-ben emelkedett jogerőre, számos technikai változást vezetett be. A szervezetek körében aggodalmat váltott ki ezek közül a közgyűlések lebonyolítására, és a kuratórium felelősségi körének a szervezet megszűnését követő kiterjesztésére vonatkozó új szabályozás. Eredetileg 2016. március 15-ig kellett módosítani az alapító okiratokat az új Civil Törvény rendelkezéseinek megfelelően, de a határidőt meghosszabbították egy évvel, 2017. március 15-ig. Emellett a 2012-ben életbe lépett új nonprofit törvény új feltételeket vezetett be a közhasznúsági státusz megszerzésére vonatkozóan is. Ennek hatásai csak az elmúlt években jelentkeztek. A legfrissebb adatok szerint 2015. év végéig a közhasznúsági státusszal rendelkező szervezetek aránya drámaian csökkent: az összes regisztrált szervezet 55 százalékról 20 százalékra.

A regisztrációs folyamat, illetve az alapító okiratok és alapszabályok kiegészítése még mindig megterhelő. 2015-ben indult el az új online regisztrációs rendszer, azonban az online adatlap a korábbinál több információt kér, és kitöltése technikailag nehézkesnek bizonyult. Ráadásul még mindig hónapokig tart, amíg a bíróságok jóváhagyják a regisztrációs és módosítási kérelmeket, beleértve a szervezetek egyszerű alapító okirat- vagy alapszabály módosítását is. A bírósági döntések az ország különböző területein eltérőek, mivel központi állásfoglalás vagy útmutató híján a bírók különféleképp értelmezik a jogi követelményeket.

Habár a törvények technikailag megengedik a civil szervezetek szabad működését, 2014 óta szorongásteli és megfélemlítő légkör uralkodik, amelyben vezető politikusok független civil szervezeteket, potenciális „biztonsági fenyegetésként” emlegetik, amelyek „illegális politikai tevékenységet végeznek”. Bár a hatóságok 2016-ban semmilyen drámai intézkedést nem tettek civil szervezetek ellen (ellentétben a korábbi évekkel), a kormányzati retorika következtében állandósult a bizonytalanságérzet a szektorban. Egy esetben, októberben adóhatósági ellenőrként figyelemztetés nélkül felkeresték az Energia Klub, egy jelentős nonprofit think tank szervezet irodáját egy házkutatási paranccsal, és egy a Norvég Civil Alap által támogatott projektjükhöz kapcsolódó pénzügyi dokumentumokat foglaltak le. Az év végéig nem történt más intézkedés az Energia Klubbal szemben.

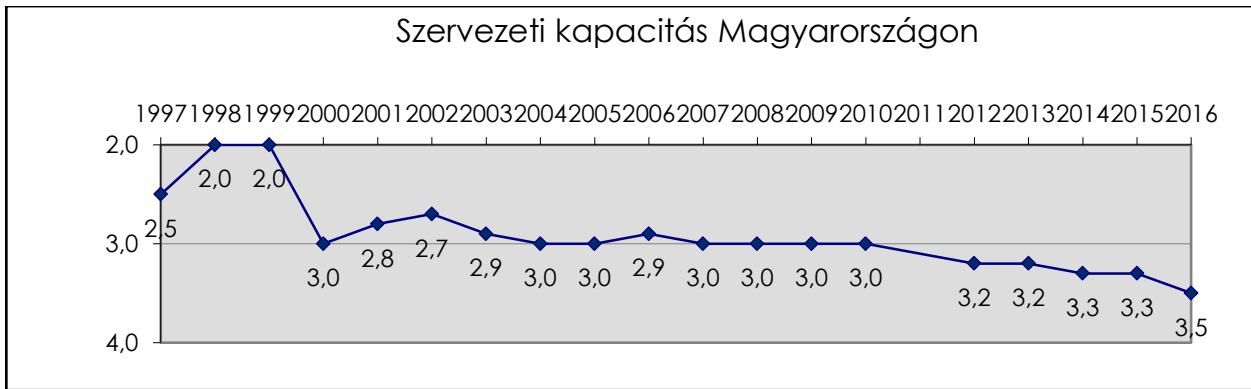
Míg a civil szervezeteket szabályozó főbb törvények nem változtak 2016-ban, néhány jogszabályváltozás és kiegészítés hátrányosan hatott a szektor munkájára. Az információszabadsággal kapcsolatos jogi szabályozás változásai az új mentességek bevezetésével tovább szűkítették a nyilvános információk körét az év folyamán. A professzionális sportszervezetek részére társasági adóból juttatott adományok például többé már nem minősülnek közérdekű adatnak. Az önkormányzatok hasonló mentességet élveznek a helyi iparüzési adó felhasználásával kapcsolatban. Ez egyaránt korlátozza az információszabadsággal foglalkozó szervezetek munkáját, és a szektor számára elérhető közforrásokkal kapcsolatos adatokhoz való hozzáférést.

2016-ban a kormány ismét bevezette a közalapítványi szervezeti formát, amelyet 2007-ben szüntettek meg a közpénzek felhasználását szabályozó törvény kiegészítéseként. Sokan úgy látják, hogy ez lehetőséget ad arra, hogy a közpénzek felhasználása kevésbé átlátható módon történjen, mivel ezeket az alapítványokat közpénzből hozták létre és működtetnék, ám kevésbé szigorú beszámolási és nyilvánossági kötelezettségek mellett, mint amelyek az állami finanszírozásra általában vonatkoznak. A különleges nevelési igényű gyermekekkel foglalkozó alapítványok által üzemeltetett magániskolákat szintén fenyegeti az új törvénykezés, amely elvárna tőlük, hogy teljes mértékben megfeleljenek a Nemzeti Alaptantervnek, és a különleges szolgáltatásokat extraként biztosítsák. A témával kapcsolatos jelenleg elérhető információk szerint, amennyiben nem alkalmazkodnak ezekhez a szabályokhoz, vagyonukat államosítják.

A civil szektort érintő adózási szabályok nem változtak 2016-ban. Míg maguk a civil szervezetek nem kötelezettek társasági adó fizetésére, a magánadományozóknak nem jár adókedvezmény adományaik után, és a vállalati támogatási rendszer a professzionális sportszervezeteket helyezi előnybe a civil szervezetekkel szemben. Míg a civil szervezetek elméletileg szerezhettek bevételt szolgáltatások nyújtása révén, és versenyezhetnek megbízásokért, a valóságban ez egyre kevésbé jellemző, mivel alig-alig akad olyan pályázat vagy közbeszerzési felhívás, amelyen jogosultak részt venni civil szervezetek.

A civil szervezetek számára elérhető pro bono jogi támogatások száma továbbra is elégtelen, különösen vidéken.

SZERVEZETI KAPACITÁS: 3.5

A szervezeti kapacitás 2016-ban romlott, mivel a kedvezőtlen finanszírozási feltételek továbbra sem bátorították a szervezeteket arra, hogy fejlesszék kapacitásukat és humán erőforrásaikat. A KSH legfrissebb adatai szerint 2015-ben körülbelül 1700-zal (2,7 százalékkal) csökkent a civil szervezetek száma, míg az általuk alkalmazott emberek száma 2,5 százalékkal csökkent. Valószínűsíthető, hogy ezek a trendek 2016-ban is folytatódtak.

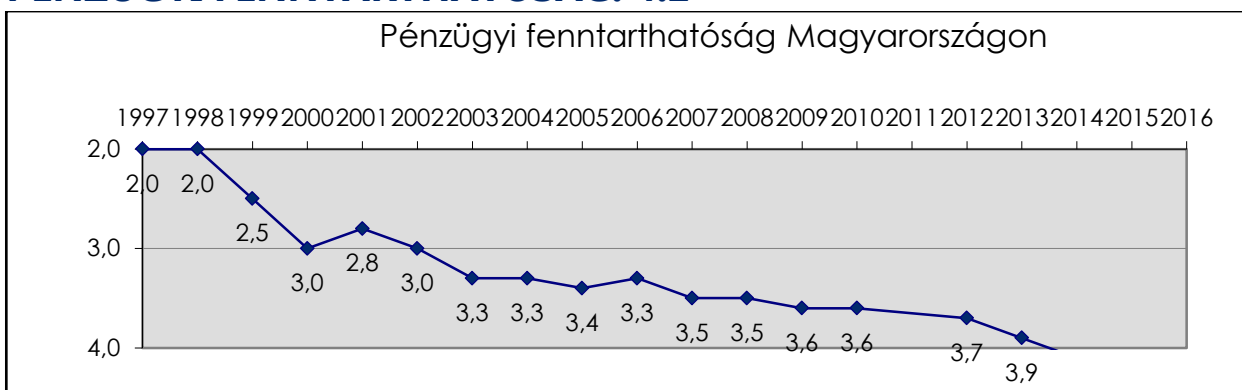
Ugyanakkor sok szervezet törekszik ügyfélkörének bővítésére, általában csak korlátozott eredménnyel. Ez részben a népesség általános közömbösségének köszönhető, másrészt pedig abból fakad, hogy hiányzik a szakértelem a donorok és önkéntesek számának növeléséhez. Pozitív fejlemény, hogy egyre több ember csatlakozik informális mozgalmakhoz vagy klubokhoz, amelyek néha – habár ritkán – formális szervezetekké fejlődnek.

A romló politikai és pénzügyi körülmények között csak a legnagyobb, legtapasztaltabb civil szervezetek dolgoznak világosan megfogalmazott küldetés és stratégia mentén, a legtöbb szervezet ad hoc módon működik. Sok kisebb civil szervezet afféle egyszemélyes „show”, melyet pár szakképesítés nélküli ember működtet. Ennek eredményeképpen a szerepek nem különülnek el a szervezetek vezetésében. Ezzel ellentétben a nagyobb szervezetek több humán erőforrással bírnak, és bizonyos mértékig el tudják választani a vezetési és szakmai funkciókat. A civil szervezetek küszködnek az adminisztrációs terhekkel, amelyek egyre nagyobb szakértelmet kívánnak a menedzsment, a pénzügyek és a jog területén. Habár létezik egy kis, de növekvő pro bono közösség, a legtöbb szervezet nem engedheti meg magának, hogy megfizesse a szükséges szakembereket.

A munkatársak fluktuációja továbbra is problémát jelent a szektorban. 2012 óta csökken a szektor által foglalkoztatottak száma. Az alkalmazottak jellemzően projektlapon dolgoznak, és amikor a támogatás véget ér, elveszítik pozíciójukat. Ráadásul a civilek képviselői arról is beszámoltak, hogy a kormány hozzáállása, beleértve a szervezetek vezetőinek támadását (a médiában), megbélyegezte a szektorban való munkavállalást is. A World Giving Index (Világ Jótékonyági Index) szerint a magyarok csupán 9 százaléka számolt be arról, hogy 2016-ban végzett önkéntes munkát (a 2015-ös érték 11 százalék volt), így Magyarország a 127. helyen végzett a 140 ország közül.

A támogatások hiánya miatt a technikai felszereltség – különösen a kisebb és fiatalabb szervezetek körében – folyamatosan romlik, és elavulttá válik. Még mindig óriási különbségek vannak a modern technológia és közösségi média használatában a szervezetek között. Kisebbségi szervezetek ritkán rendelkeznek saját weboldallal, de még ha van is honlapjuk, sokszor nélkülöznek fontos információkat, például a kulcs emberek nevét és elérhetőségeit. Habár a legtöbb szervezet rendelkezik Facebook oldallal, ezek gyakran nem vonzóak a potenciális követők számára.

PÉNZÜGYI FENNTARTHATÓSÁG: 4.2

A civil szervezetek pénzügyi életképessége tovább romlott 2016-ban, a legtöbb szervezetnek sem rövid, sem hosszú távú támogatása nincs. 2016 szeptemberében négy jelentős roma jogvédő és integrációs szervezet – az Esélyt a Hátrányos Helyzetű Gyermekeknek Alapítvány, a Roma Sajtóközpont, a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Jogvédő Iroda és a Romaversitas Alapítvány – közös bejelentést tettek, mely szerint a támogatások hiánya miatt befejezik, vagy csökkentik tevékenységüket.

A Norvég Civil Támogatási Alap által összesen mintegy 11,5 millió euróval (12,3 millió dollárral) támogatott projektek 2016 tavaszán lezárultak. Nincs olyan támogatási forrás, amely átvette volna a helyét. A Svájci-Magyar Civil és Ösztöndíj Alap, melynek folytatása 2016-ban volt várható, jelenleg is fel van függesztve.

Habár az EU-s Strukturális Alapok szétosztása elkezdődött 2016-ban, csak kevés felhívás volt elérhető civil szervezetek számára, és az állam által működtetett támogatási mechanizmusok egyre kevésbé átláthatóak és elfogulatlanok a független civil szervezetek irányában. Például szeptemberben az Emberi Erőforrások Minisztériuma tízhónapos késéssel jelentette be támogatási döntését a tanodákat illetően (helyi intézmények, amelyek iskola utáni oktatási és közösségi programokat szerveznek hátrányos helyzetű, elsősorban roma gyermekek számára). A tanodákat jellemzően civil, vagy egyházi alapítású szervezetek működtetik. A minisztérium a legtöbb, a hátrányos helyzetű régiókban régóta tanodákat üzemeltető szervezet pályázatát elutasította, tevékenységük szűkítésére, vagy a bezárára kényszerítve ezzel őket. A legtöbb ilyen intézmény a Tanoda Platform, egy szakmai támogató és érdekvédő ernyőszervezet tagja volt.

A független szervezetek – különösen azok, amelyek érdekvédelmi és watchdog (őrkutya) szerepet látnak el – számára gyakorlatilag elérhetetlenek a közforrások. Habár jogosultak pályázni, a döntések szinte mindig negatívak, így sok ilyen szervezet már fel is adta a próbálkozást.

A civil szervezeteket egyre inkább kiszorítják az állami megrendelésekből is. Amikor az önkormányzatok kiszervezik a tevékenységeiket, a helyi hatalom gyakran pozíciókat, de legalábbis befolyást követel magának a szolgáltatást nyújtó civil szervezetek döntéshozó testületeiben.

A Nemzeti Együttműködési Alap (NEA) – a fő finanszírozási mechanizmus, amely a civil szervezetek működését támogatja – 2016-ban 3,5 milliárd forintot (14 millió dollár) osztott szét körülbelül 4000 civil szervezet részére (2015-ben több mint 5 milliárd forintot, azaz 17,5 millió dollárt). A támogatottak hivatalos listáját mindazonáltal nehéz megszerezni. 2016 elején lejárt a civilek által megválasztott, a tagság egyharmadát alkotó szervezetek mandátuma a NEA döntőbizottságaiban, és az Emberi Erőforrások Minisztériuma új választást szervezett. Kevesebb, mint 1500 szervezet regisztrált, és élt szavazási lehetőségével. Az érdektelenség oka nem ismert, de valószínűleg összefügg azzal a ténnyel, hogy a megválasztott képviselők a bizottságok kisebbségét alkotják, így korlátozott a befolyásuk.

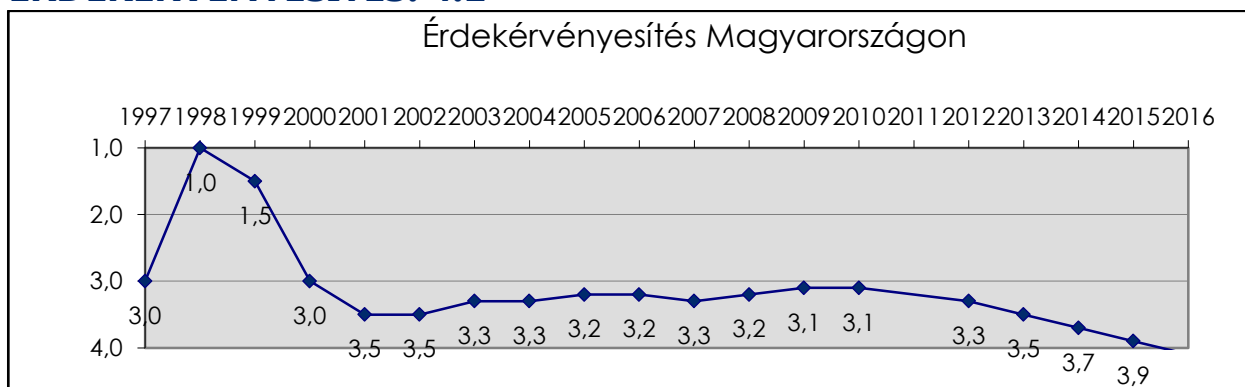
Mind a személyi jövedelemadó 1 százalékának felajánlásából részesülő szervezetek száma, mind az összegyűlt összeg növekedett 2016-ban – a 2015-ös 13,5 milliárd forintról (45,7 millió dollár) és 25 120 támogatottról 14,5 milliárd forintra (49 millió dollár) és 25 800 támogatottra. Ugyanakkor a szervezetek közötti eloszlás továbbra is nagyon egyenlőtlen. A lista élén álló 20 szervezet szinte kivétel nélkül beteg gyermekekért és kóbor kutyák megmentéséért dolgozik.

Habár egyre több civil szervezet van tudatában annak, hogy törekednie kell alternatív finanszírozási források bevonására, mint például a közösségi gyűjtések (crowdfunding), és saját bevétel képzése elsősorban társadalmi vállalkozások alapításával, ezek nem pótolhatják az állami és nemzetközi támogatások hiányát. A közösségi adománygyűjtés – elsősorban az Adhat.hu-n keresztül – egyre népszerűbbé válik, de ez csupán kisebb akciókra elegendő pénz összegyűjtésére alkalmas. Bár némely nagyobb szervezet rendez néha adománygyűjtő eseményeket, ezek gyakran csak annyi bevételt hoznak, amely az események szervezésének költségeit fedezi. Más adománygyűjtési technikákat, mint például a kortárssegítés, vagy az adományozói körök, ritkán alkalmaznak a civil szervezetek. Szintén nehéz a legtöbb szervezet számára fenntartani egy hűséges adományozói kört. A 2016-os World Giving Index (Világ Jótékonyági Index) szerint a magyarok 16 százaléka számolt be arról, hogy 2015-ben adománnyal segítette volna jótékonyági szervezetek munkáját, amely az előző évhez képest 4 százalékos csökkenést jelent.

Habár pontos adatok nem elérhetőek, a 2016-os vállalati támogatások nagyjából változatlanok tűnnek a korábbi évekhez képest. A legtöbb céges támogató inkább nagy multinacionális, mint magyar tulajdonú vállalat. Ennek megfelelően az üzleti támogatásokat továbbra is inkább régiós, mint helyi stratégiák és prioritások alapján ítélik oda. Ugyanakkor néhány vállalat, mint a Tesco és az Auchan 2016-ban elindította pályázatán alapuló kisadományi programját. Általánosságban a helyi üzleti támogatások elsősorban a személyes kapcsolatokon és a networkingen alapulnak.

A civil szervezeteket a törvény szigorú pénzügyi nyilvántartás vezetésére kötelezi. A szervezetek általában eleget tesznek ennek a kötelezettségnek, és átlátható módon működnek, hogy elkerüljék az adóellenőrök látogatását.

ÉRDEKÉRVÉNYESÍTÉS: 4.1

Civil érdekvédelem gyakorlatilag nem létezik, ez az egyik leggyengébb érték, ami a civil szervezetek fenntarthatóságát jellemzi. Az érdekvédelem hagyományos csatornáit (pl.: formális egyeztetések, petíciók és aláírásgyűjtések) továbbra is hatástalanok országos szinten. A kormány kizárólag a hozzá közeli szervezetekkel hajlandó egyeztetni. Ráadásul egyre több kormány által alapított szervezet létezik. Például a 2013-ban létrehozott Alapjogokért Központ cáfolja a régóta működő emberi jogi és watchdog csoportok kritikáit a kormányt illetően. A kritikus szervezeteket a kormány „politikainak” bélyegzi meg, amelyek a civil társadalom szerepén – melyet ők hagyományos jótékonyágként definiálnak – kívül tevékenykednek. December elején a kormány úgy határozott, hogy kilép a Nyílt Kormányzati Együttműködés (Open Government Partnership - OGP) kezdeményezéséből (amelyhez 2012-ben csatlakozott), miután kritizálták azért, mert nem működött együtt érdemben a civil társadalommal a nyílt kormányzással kapcsolatos ügyekben.

Helyi szinten szintén gyengül az érdekvédelem. Az önkormányzatokra egyre inkább jellemző, különösen a nagyobb városokban, hogy egyeztetések nélkül, vagy akár állampolgári tiltakozások ellenére kényszerítenek ki döntéseket.

A kormány láthatóan csak a tömegtiltakozásokra reagál. 2016-ban az oktatási rendszer extrém központosítása tömeges ellenállást váltott ki, az úgy több mint 50 000 embert vitt ki az utcára az év első felében. A felsőoktatási államtitkár az értelmiségieket kockás ingeseknek titulálta – ami után osztályok és tanári karok

százai posztoltak kockás inges csoportképeket. Erre reagálva a kormány felállított egy úgynevezett Köznevelési Kerekasztalt, és ígéretet tett a rendszer megreformálására régiós oktatási irányító testületek felállításával annak érdekében, hogy decentralizálja a döntéshozatalt. A tiltakozók szerint a bejelentett reformtervek nem reagáltak a tanárok és iskolák autonómiájára vonatkozó legfőbb követelésekre, különös tekintettel a tananyag és a tankönyvek használatára. A mozgalom láthatósága az iskolaév végére csökkent, és a jövője bizonytalan.

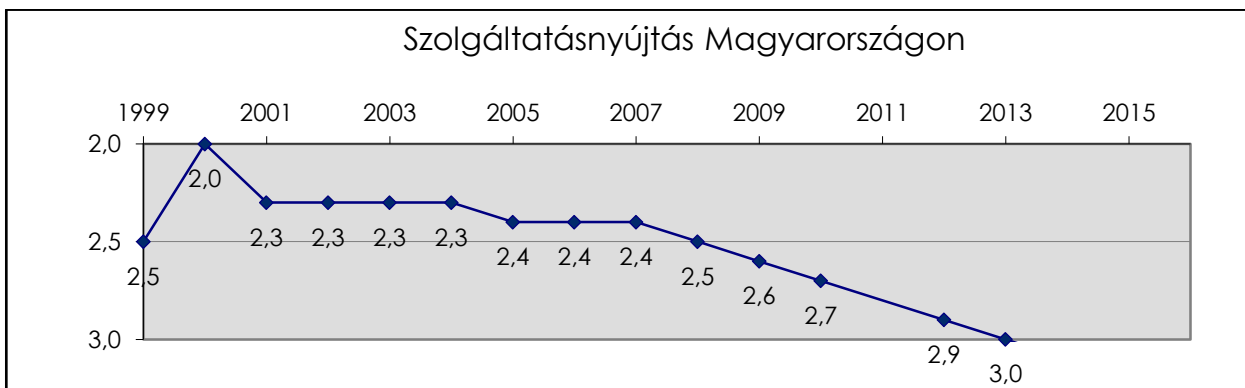
2016-ban indult egy másik mozgalom is, annak érdekében, hogy a Városliget ne alakuljon át új múzeumi negyeddé, és hogy megakadályozzák a fák tömeges kivágását a főváros közterein. Amikor márciusban megérkeztek a Városligetbe az első munkások, civilek egy csoportja tábort állított fel a területen. Nagy környezetvédelmi szervezetek, mint a Greenpeace és a Levegő Munkacsoport támogatásával számos tiltakozó akciót szervezett a csoport a nyár és az ős folyamán. A kormány mindazonáltal hajthatatlan az új épületek zöld területen való felépítését, és a fák kivágását illetően, és a mozgalomnak tett engedmények (mint például, hogy több fát ültetnek, mint amennyit kivágnak) csupán névlegesnek tűnnek.

A nagy emberi jogi szervezetek, mint a Helsinki Bizottság, a Társaság a Szabadságjogokért és a Transparency International Magyarország az ellenséges környezetben továbbra is végeztek érdekvédő és -értékesítő tevékenységet, többek között a menekültek érdekében is. 2016-ban a kormány népszavazást írt ki a menekültek EU tagállamok közötti elosztását szabályozó kvótarendszer bevezetése ellen. A kormány 15 milliárd forintot (körülbelül 50 millió dollárt) költött a bevándorlók lejárató kampányra, potenciális terroristának bélyegezve őket, akik fenyegetik Magyarország „homogén, keresztény nemzeti identitását és örökségét.” A kampány kritikussai nem sok lehetőséget kaptak üzeneteik közvetítésére. Az egyik legsikeresebb ellenkampány a Kétfarkú Kutya Párté volt, amely 30 millió forintot (100 000 dollár körüli összeget) gyűjtött össze közösségi adománygyűjtés keretében, és kampányt szervezett, amely kifigurázza a kormány üzeneteit, és arra bátorította a szavazókat, hogy érvénytelen szavazatok adjanak le. 22 jelentős emberi jogi és érdekvédelmi szervezet csatlakozott annak érdekében, hogy elítéljék a kormány megbélyegző hozzáállását, és kiálljanak a menekültek humánus kezeléséért. Azzal is érveltek, hogy a népszavazásra megfogalmazott kérdés jogilag értelmetlen, és így nem volt lehetőség megfelelően válaszolni. A referendum napján a szavazók 98 százaléka szavazott a kormányt támogatva, ugyanakkor a szavazatok több mint 6 százaléka volt érvénytelen – ami nagyon magas arány – és a szavazásra jogosultak mindössze 43 százaléka adta le voksát, érvénytelen kimenetelt eredményezve.

A Roma jogokért folytatott érdekvédelem súlyosan gyengült az év során, mivel négy jelentős Roma jogi és integrációs szervezet szűnt meg a támogatások hiánya miatt.

Akárcsak 2015-ben, 2016-ban sem történt semmilyen következetes érdekvédelmi erőfeszítés a szektort szabályozó jogi környezet javításáért. Azok a szervezetek, akik korábban foglalkoztak ezzel a területtel, felhagytak a próbálkozással.

SZOLGÁLTATÁSNYÚJTÁS: 3.3

Habár a civil szervezetek továbbra is szolgáltatások széles skáláját nyújtják, különösen a hátrányos helyzetű és sérülékeny csoportok számára, olyan területeken, mint az oktatás, jóléti szolgáltatások és az egészségügy, a civilek által nyújtott szolgáltatások minősége és mennyisége összességében továbbra is romlik.

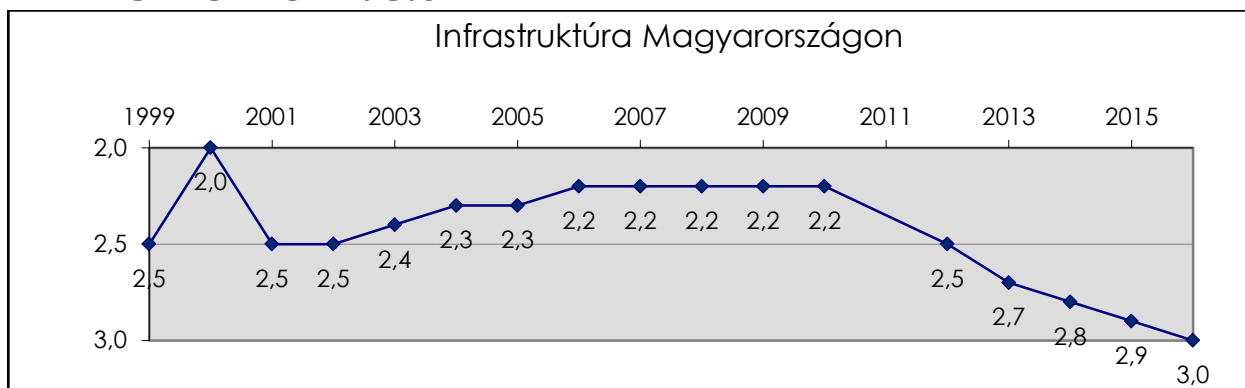
Az elmúlt pár év reformjai és a költségvetési megszorítások következményeképpen a civil szervezetek gyakorlatilag ki vannak zárva az oktatási és jóléti szolgáltatások nyújtásából. Ennek eredménye, hogy a sérülékeny csoportok ma már alig részesülnek bármilyen szolgáltatásból. A szociális szolgáltatások minősége és hatékonysága romlott, mivel ezek kevesebb figyelmet és támogatást kapnak. Például a központosított oktatási rendszer kevesebb lehetőséget ad a civil szervezeteknek arra, hogy iskolákkal együttműködve szükséges szolgáltatásokat nyújtsanak, mint például az informális, és iskolaidő utáni oktatás. Ráadásul mindent jóvá kell hagynia a központi irányító testületnek, ami ha meg is történik, hónapokat vehet igénybe.

Az akadályok ellenére a civil szervezetek továbbra is próbálnak szolgáltatásokat nyújtani azokon a területeken, ahol a legnagyobb szükség van rájuk, és amelyek a sérülékeny csoportok igényeire reagálnak, melyek mérete messze túlmutat tagságukon. Emellett néhány civil szervezet – különösen a legnagyobb segélyszervezetek – saját kutatásokat is végeznek.

Ilyen körülmények között a civil szervezetek fokozottan fókuszálnak az önkéntes alapon nyújtott alacsony költségvetésű szolgáltatásokra, mint például a sérülékeny csoportok számára végzett szemléletformáló tevékenységek. Általánosságban a civil szervezetek nem tudják fedezni a szolgáltatásaikkal járó kiadásait, mivel a finanszírozás elégtelen, az ügyfélkör pedig nem fizetőképes. A civil szervezetek rendszeresen szolgáltatnak termékeket ingyenesen más civilek és néha egyetemek számára is, de termékeik iránt nem érdeklődik sem a kormány, sem az intézmények.

A kormány általában kizárja a civil szervezeteket a szolgáltatásnyújtási megbízásokból. Általában csupán a nagyobb egyházaknak, állami tulajdonban lévő vállalatoknak és alapítványoknak van esélye kormányzati megbízásokat elnyerni.

INFRASTRUKTÚRA: 3.0

A civil társadalom infrastruktúrája gyenge, különösen a helyi forrásközpontokhoz, helyi támogatásokhoz és szektorközi kapcsolatokhoz való hozzáférés tekintetében.

A kormány által támogatott Civil Információs Centrumok (CIC) továbbra is működnek. A CIC-ek segítenek a civil szervezeteknek a pályázatírásban, jogi tanácsadást folytatnak és támogatják a szervezetek közötti hálózatépítést, de alulfinanszírozottak, és egyenlőtlen minőségű szolgáltatásokat nyújtanak. A CIC-ek alacsony számuk (megyéenként egy) miatt sem alkalmasak arra, hogy a szektor igényeit kielégítsék: tevékenységük többnyire a megyeszékhelyre korlátozódik, és alig érnek el a kisebb településekre.

A helyi adományozó szervezetek fokozatosan fejlődnek, de további fejlesztésekre van szükség ahhoz, hogy jelentőssé váljanak. 2016-ban a Ferencvárosi Közösségi Alapítvány, az ország legrégebbi közösségi alapítványa 50 százalékkal növelte támogatásainak összegét, de ez kivételes eset. Az elmúlt két évben pár vidéki városban is – Pécs, Miskolc és Nyíregyháza – alakultak közösségi alapítványok.

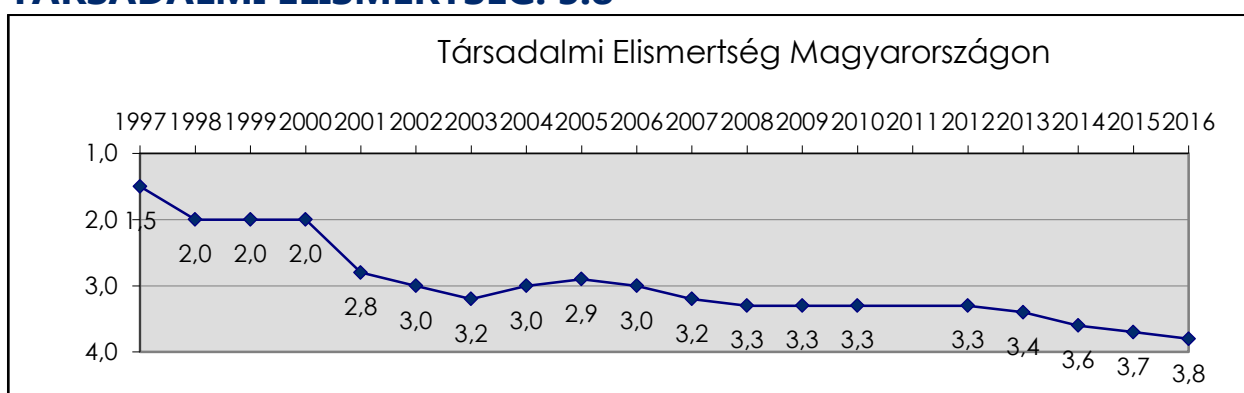
A koalíciók kiépítése gyenge és ad hoc, jellemzően csak konkrét esetek és ügyek köré szerveződnek. A civil társadalom egyes szegmenseiben jobban működik, mint például az emberi jogi vagy környezetvédelmi szervezetek között, de más területeken, mint például a munkaüggyel foglalkozó szervezetek között a meglévő koalíciók is felbomlanak, mert frusztrálttá váltak az érdekvédelem terén tapasztalható eredménytelenség, illetve a politikai döntéshozatalra általánosan jellemző negatív folyamatok miatt. Ugyanakkor az olyan önfinanszírozó

informális hálózatok, mint a tanárok mozgalma, erősödnek, és megalapozhatnak jövőbeni együttműködéseket, vagy szélesebb körű mozgalmakat is.

Néhány specializálódott szervezet, mint a Civil Support, a Nonprofit Információs és Oktató Központ Alapítvány és a Cromo Alapítvány tréningeket kínálnak civil szervezeteknek olyan témákban, mint a stratégiai tervezés, adományszervezés és a közösségi média használata. Trénercégek is kínálnak civileknek pro bono menedzsment képzéseket. Ugyanakkor a legtöbb civil szervezet nem él ezekkel a lehetőségekkel a forráshiány, vagy a közömbösség miatt, vagy azért, mert nem érti, hogyan járulnának hozzá ezek a készségek a hatékonysághoz és eredményességhez.

A szektorközi kapcsolatépítés ritka. Ha van is ilyen, általában kétoldalú és ad hoc. Közös célok elérésének érdekében létrehozott, stratégiával bíró partnerségek, alkalmasszerűen alakulnak, például a korrupcióellenes civil szervezetek és független média kiadók, vagy természetvédő szervezetek és nemzeti park igazgatók között.

TÁRSADALMI ELISMERTSÉG: 3.8

Akárcsak a korábbi években, a kormány hozzáállása és a folytatódó lejárató kampány erős negatív hatást gyakorolt a civil társadalom társadalmi elismertségére 2016-ban is. Míg a független média és a civil szervezetek saját kommunikációs törekvéseikkel próbáltak szembeszállni ezekkel, láthatóságuk és elérésük messze alacsonyabb volt.

A magyar médiaszektort egyre inkább eluralják a köz- és a kormánybarát médiumok, mivel az újságokat, rádió- és televízió csatornákat kormányközeli mágánások vásárolták fel. Egy tipikus példa a Mediaworks vállalat 2016. októberi átvétele egy magyar tulajdonos által. Míg a portfólió legnagyobb része – melyet megyei lapok alkotnak – kormánypártivá vált, a cég egyik zászlóshajóját, a Népszabadságot, a népszerű baloldali napilapot hirtelen bezárták (másnapra még a lap online archívuma is elérhetetlenné vált).

A köz- és a kormánybarát média általában csak a kormányközeli szervezetek nem megosztó tevékenységeiről számol be, mint például a hagyományos jótékonyági akciók. Ezen felül gyakran erősítik fel a kormány független civil szervezetek elleni lejárató kampányát, „Soros-függőként” bélyegezve meg őket. 2016-ban a média ilyen támadásokat indított 22, menekültekkel foglalkozó szervezet ellen, amelyek a kvótaellenes népszavazás ellen kampányoltak. Szeptemberben a kormánypárt elnökhelyettese nyilvánosan megfenyegette a „Soros által támogatott” szervezeteket, hogy nyomozást indítanak működésükkel és finanszírozásukkal kapcsolatban.

Ugyanakkor a civil szervezetek kapcsolatai tovább erősödtek az év folyamán a megmaradt független médiumokkal, különösen az oknyomozó újságírókkal, mint az Átlátszó és a Direkt36. Ők például szoros együttműködésben állnak a főbb korrupcióellenes szervezetekkel annak érdekében, hogy fényt derítsenek a politikusok vagyonynyilatkozatainak hiányosságaira.

Egy, a Közösségszervezők Egyesülete által végzett rendszeres felmérés szerint a társadalom egyre pozitívabban látja a civil szervezeteket (0,2 pontos javulás volt kimutatható az egytől négyig terjedő skálán), de a legtöbb ember még mindig nem érti igazán, mi a civil szervezetek szerepe a társadalomban. A Publicus

Intézet a 2016 tavaszán zajlott tanártüntetésekkel kapcsolatos kutatása azt mutatta, hogy a válaszadók szerint a civil csoportosulásoknak ki kell hangosítaniuk a problémákat, ám amint politikai területre tévednek, elveszítik hitelességüket, többnyire a politikából való általános kiábrándultság miatt. Az eredmények azt is mutatják, hogy a civil szervezeteknek erősíteniük kell public relations tevékenységeiket, beleértve a közösségi média professzionálisabb alkalmazását. Az olyan kampányoknak, mint a Magyar Civilszervezetek (MACI), amely egy laza együttműködés a szektor láthatóságáért, hosszú távon kell folytatódniuk, ha ellensúlyozni akarják a trendeket.

A kormány továbbra is „jó” és „rossz” szervezetekre osztja a szektort attól függően, hogy kormánybarátok vagy függetlenek. Ez a felosztás nyilvánvalóan látszik abból, hogy a kormány mely szervezeteket támogatja, illetve melyekkel hajlandó egyeztetni. Ezen felül a kormánypárt magasrangú képviselői továbbra is rendszeresen tesznek lejárató kijelentéseket a független civil szervezetekkel kapcsolatban. Az év végén a miniszterelnök a 2017-es évet a „lázadás évének” nyilvánította, amikor „Soros Györgyöt és az általa képviselt hatalmakat kiszorítják Európából”. Olyan szakértők szerint, mint például a Magyar Adományozói Fórum, a vállalatok a civil szervezeteket pozitívabban, de a politikától nem teljesen függetlennek látják.

A legtöbb civil szervezet átlátható módon működik, mivel törvény kötelezi őket erre, de nem alakítottak ki működési szabályzatot. A Magyar Adománygyűjtők Önszabályozó Testülete lassan gyarapodik, jelenleg 23 jelentősebb szervezetet foglal magába.

A civil szervezetek fenntarthatósági indexe egy olyan elemzési eszköz, amely a civil szektor folyamatait vizsgálja a közép-kelet-európai és eurázsiai régióban (E&E). A jelentés 29 országban követi a szektor fejlődését immár húsz éve. Az elemzés általában véve vizsgálja a civil társadalmat támogató környezet meglétét – a jogszabályi környezetre, szervezeti kapacitásra, a pénzügyi életképességre, érdekérvényesítésre, szolgáltatásnyújtásra, infrastruktúrára és a társadalmi megítélésre összehasonlítva. Mindegyik szempontot egy hétfokozatú skálán értékelnek, ahol az 1-es pontszám a nagyon fejlett, a 7-es pedig a legfejletlenebb állapotot jellemzi. Az indexet az Egyesült Államok Tengerentúli Fejlesztési Hivatala (USAID) állítja össze, minden országban helyi partnerek közreműködésével.

További információért kérjük, keresse az Ökotárs Alapítványt az info@okotars.hu emailcímen.

A 2016-os jelentés angol nyelvű változata itt található: <http://www.usaid.gov/europe-eurasia-civil-society>